

AHMED YESEVÎ'NİN ŞÖHRETİ VE TESİRİ

Yrd. Doç. Dr. Kâşif YILMAZ*

Orta Asya Türk coğrafyasının XII. yüzyılda yetiştirdiği ünlü mutasavvıf, şâir, velî ve önder insanı Türkistan'daki, Anadolu'daki, bütün Türk-İslâm yurtlarındaki şöhretiyle, tesiriyle tanıtmanın ve Yesevî kültürünün izlerini aramanın geniş bir araştırma konusu olacağı şüphesizdir. Ben konuyu, bu sınırlı kısa incelemede, buradaki imkanlar dâhilinde vermeğe çalışacağım.

Hoca Ahmed Yesevî, bugünkü Kazakistan sınırları içinde kalan Çimkent yakınındaki Sayram Kasabası'nda doğmuştur. Doğum târihi kesin bir şekilde bilinmemektedir. Ancak Yûsuf-ı Hemedânî'ye intisâbı dikkate alınırca H.V. (M.XI.) yüzyılın ikinci yarısında dünyâya geldiğini kabûl etmek mümkün olacaktır. (Birçok bilim adamlarınca Ahmed Yesevî'nin M. 1093 yılında doğduğu kabûl edilmektedir).

Babası, Sayram'ın tanınmış şeyhlerinden Şeyh İbrâhim'dir. Pek küçük yaşta annesini, henüz yedi yaşında iken de babasını kaybeden Ahmed, ablasıyla birlikte Yesi şehrine gelmiş ve orada ilk tahsiline başlamıştır. Sonradan Yesevî diye lâkap almasını, bu şehirle olan ilgisine atfetmek mümkündür. Yesi'de Ahmed Yesevî'den önce, Arslan Baba isimli bir Türk şeyhi tarafından kurulmuş bir tasavvuf inancı vardı. İlk kültürünü bu şehirde ve bu sofilik iklimi içinde elde eden Ahmed Yesevî, ilim ve irfânını arttırmak maksadıyla Yesi'den Buhârâ'ya giderek, orada devrin en ileri gelen bilginlerinden Sofî Ebu Yâkub Şeyh Yûsuf Hemedânî'nin talebesi, mürîdi ve halîfesi oldu. Şeyhinin ölümünden sonra da üçüncü halîfesi olarak şeyhinin postuna oturdu. Fakat daha evvel, kendisine Türkistan'ı uyandırma vazîfesi verildiğinden tekrar Yesi'ye dönmüş, ömrünün son yıllarını tekke kurup, şeyhlik ederek orada geçirmiştir. M.

* T.Ü. Fen-Ed. Fak. Öğr. Üyesi.

1166 yılında Yesi’de vefât etmiş ve buraya defnedilmiştir.

Kendi adı ile anılan büyük bir tarikatın kurucusu olarak, binlerce derviş yetiştirmiş, sâdece Orta Asya Türklerinin değil, hemen bütün Türk-İslâm âleminin, mânevî hayatta unutulmaz bir mürşidi, Allâh’ın vefîlerinden “Hazret-i Pîr-i Türkistan” ünvanı ile de tanınan Ahmed Yesevî, yaşarken büyük bir ün kazanmış, ölümünden sonra da şöhret ve tesiri daha genişleyerek destanlaşmıştır.

Ahmed Yesevî’nin târîhî hüviyetini gösterecek vesikalar ve yazılı kaynaklar çok azdır. Kütüphanelerdeki bâzı “velâyetnâme, nesebnâme” gibi tasavvufî eserlerde Yesevî’ye dâir bilgiler bulunmaktadır. Türkistan’da olduğu gibi Anadolu’da kendilerini Ahmed Yesevî neslinden sayan bir çok zevât bulunmaktadır ki Evliya Çelebi bunlar arasındadır.

Osmanlı Arşivi plân, proje ve kroki kataloğu, nr. 1099’da kayıtlı olan Silsilenâme’de Hz. Peygambere kadar uzanan tarikat kolları içinde Ahmed Yesevî’nin mümtaz ve geniş yerini görmek mümkündür. Kendinden sonra büyük iki ana kola ayrılan çizgilerde Süleyman Ata, Hakim Ata, Resul Baba Çelebi, Ali Baba, İskender Baba Sultan, Sarı Saltuk Sultan, Bâli Sultan isimlerinin nihâyetindeki sağ kolda “Mehmed Bahâeddin Şâh-ı Nakşibend”, sol kolda “Hüknâr Seyyid Mehmed Hacı Bektâş-ı Velî”nin adları görülmektedir.

Tasavvuf, Anadolu’dan önce Orta Asya Türkleri arasında yayılmağa başlamıştır. Asya’nın çeşitli bölgelerinde müslüman Türk boylarından bâzıları, Moğollar’ın saldırısı üzerine yurtlarını bırakarak Anadolu topraklarına göç etmişlerdir. Bunların çoğu, Anadolu’ya önceden edindikleri tarikat inançlarıyla birlikte geldiler. Bunlar arasında Ahmed Yesevî’nin düşünce ve hikmetleri bütün Orta Asya’yı etkiledikten başka Anadolu’yu da etkisi altına alıyordu.

(Târih kitaplarında ve vakıf belgelerinde görüldüğü gibi;) Selçuklu Devleti Anadolu’da kuvvetli bir hâl alıp da Türk-İslâm merkezlerini kurmağa başlayınca, Anadolu’da da kuvvetli bir tasavvuf cereyanı meydana geldi. Osmanlı Devletinin kuruluşuyla berâber, Türk dervişleri ve Yesevî düşüncesini Anadolu’ya taşıyan kollar, buldukları yerlere vakıf kurumlar ile yerleşmişlerdir. Bunlar yüzyıllar boyunca dergâh, hankâh, zâviye, tekke

vs. adlarla kurumlaşarak hukukî çerçeve içinde korunup devlet teminatı altında varlıklarını muhâfaza etmişlerdir. Anadolu, bu dönemde Alp Erenler ve Gaazî Dervişlerin yaydığı fikirler manzûmesi içinde Türkleşme sürecine girmiştir. Esâsen bu öncü kuvvetlerin, İlk Osmanlı pâdişahları ile fetih hareketlerine iştirâk etmiş bulunan abdal ve baba isimlerini taşıyan erenler oldukları Osmanlı târih kitaplarında apaçık belirtilmektedir.

Yaşadığı dönemde büyük Türk mutasavvıfı, şâiri ve düşünürü olarak şöhret bulan Yesevî, ortaya koyduğu fikir ve hayat tarzı ile tasavvuf cereyanının Türkler arasında yayılmasında rol oynamıştır. Târîhî ve edebî şahsiyeti zamanla destânî bir hüviyet kazanmıştır. Bütün Türk âleminde yaptığı kuvvetli tesir, şiirlerinin yer aldığı “Dîvân-ı Hikmet”in nüfûz ve intişâr sâhasının genişliğinden anlaşılmaktadır.

Ahmed Yesevî'nin ölümünden sonra Türk-İslâm âleminde tasavvuf cereyanlarının hızla etrâfa yayıldığı görülüyor. Bu yayılış sâdece ve basit mânâsiyle bir genişleme değil, aynı zamanda bir olgunlaşma mâhiyeti de göstermektedir. Buna bağlı olarak XIII. yüzyıl Anadolu'sunda Yûnus Emre, Mevlânâ ve Hacı Bektâş Velî gibi düşünürler -Ahmed Yesevî'nin yolunda-hoşgörülü bir İslâm anlayışının sergilenmesinde etkili olmuşlardır.

Ahmed Yesevî'nin Orta Asya Türkistan müslümanları üzerindeki tesirinin yanı sıra kendi asrından sonra diğer bölgelerde meselâ, XIII. asırda Horasan'da doğan Haydarîlik, aynı asrın ortalarında Anadolu'da doğup-gelişen tarikatler üzerinde tesir icrâ ettiği bilinmektedir.

Yesevî geleneğine bağlı olarak Türkistan ve Horasan'dan XIII. yüzyıldan îtibâren Anadolu'ya gelen mistik mesleğe mensup zümreler, dervişler, Anadolu'nun her tarafında çeşitli fonksiyonların icrâcıları olmuşlardır.

Bu insanların Anadolu'ya gelmesiyle, tasavvufî ve edebî sâhalarda ün yapan zevâtın, Anadolu halkı üzerinde daha coşkulu bir etki bıraktıkları gözlenmeye başlanmıştır. Hoca Ahmed Yesevî ile başlayan, Yûnus Emre, Kaygusuz Abdal ve Şeyyad Hamza gibi halk mutasavvıfları ile devâm eden tasavvuf şiirleri, kuvvetle yaşayarak Türk edebiyâtının millî zevke yönelmesini temin etmişlerdir.

Anadolu'daki Yesevî dervişlerinin en önemlileri, Hacı Bektâş-ı

Velî ve Sarı Saltuk olarak bilinmektedir. Anadolu evliyâsından Geyikli Baba, Abdal Mûsâ ve Horos Dede, Ahmed Yesevî'nin halifeleri arasında sayılmaktadır.

Yesevîlikten gelen başlıca tarîkatler ise Anadolu'da sür'atle yayılan Bektâşîlik ile Mâveraünnehr ve Horasan'da yayılan Nakşibendîlikdir. Yesevîlik, Anadolu'da ortaya çıkan Babaîlik ve Haydarîlik tarikatleri üzerinde de müessir olmuştur. Özbek-Kazan bozkırlarında yaşayan göçebe Türk halkı, büyük bir sadâkatle, Yesevîlik ananesine bağlı kaldıkları için, buralarda başka tarikatler yerleşme imkânı bulamamışlardır.

Ahmed Yesevî'nin iyi bir tahsil gördüğü, Arapça'yı, Farsça'yı ve İslâmî ilimleri iyi öğrendiği muhakkaktır. Kendisi Hanefî mezhebini ve ehl-i sünnete bağlı idi. Bu, dînî düşüncelerini, basit ve sâde bir dille, coşkun, akıcı bir edâ ile anlattığı, hikmetlerinden de açıkça anlaşılmaktadır.

Tarîkate şerîatsiz kirgenleri
Şeytan kilip îmânını alur irmiş

Bir tarîkate intisâb ederken, dînin bütün kaaidelerini, Tanrı'nın emir ve nehiyelerini bilme yolu demek olan şerîati öğrenmiş bulunmalıdır. Bu yolu hakkıyla öğrenmeden tarîkate girenlerin îmânını şeytan almış. O halde şerîatsiz tarîkat olamaz.

Şerîatin silâhını giymagünce
Tarîkatın Bürâk'uga minmagünce
Cezb ü cünûn âlemiğe barmagünce
Hakîkatni meydanığa girse bolmas

Şerîatin silâhını kuşanmadan yâni şerîatin bütün nizamlarını ve yollarını öğrenmeden; tarîkat Bürâk'ına binmeden; (Bürâk: Mîrac gecesi, Hz. Muhammed'i alıp göklere götüren mukaddes binek hayvanının adı.) gönlü ve kalbiyle tamâmen Allâh'a dönmüş ve dünyâyı terketmiş olma âlemine erişmeden hakikat meydanına girmenin imkânı yoktur. Yâni bu şartları hâiz olmayanlar Hakk'ı Hakîkat'ı kavrayamazlar.

Görüldüğü gibi Ahmed Yesevî, din ilimleri yanında tasavvufu da iyice bilmektedir. İnandıklarını ve öğrendiklerini çevresindeki yerli halka ve göçebe köylülere anlayabilecekleri bir dil ve alıştıkları şekillerle aktarmağa çalışmıştır. Bir müşid ve ahlâkçı hüviyetiyle onlara şerîat hükümlerini, tasavvuf esaslarını, tarîkatinin âdâb ve erkânını öğretmeğe çalışmak, İslâmiyeti Türklere sevdirmek, Ehl-i sünnet akîdesini yaymak ve yerleştirmek başlıca gâyesi olmuştur. İslâm şerîatine ve Hz. Peygamber'in sünnetine sıkı sıkıya bağlı olan Ahmed Yesevî'nin şerîat ile tarîkati kolayca telîf etmesi, Yesevîliğin sünnî Türklere arasında sür'atle yayılıp yerleşmelerinin ve daha sonra ortaya çıkan bir çok tarîkatlere tesir etmesinin önde gelen sebebi olmuştur.

Ahmed Yesevî hikmetlerinde, aşksız her şeyin anlamsız olacağını söyler;

Eyâ dostlar aşk gavvâsı bolmağunca
Vahdâniyyet deryâsığa girse bolmas

Ey dostlar! Bir insan, Tanrı aşkı ile yoğrulup o deryânın bir dalgıcı olmadıkça, Tanrı birliği denizine giremez; zîrâ o engin denize girebilmek için çok usta bir dalgıç olmak, Tanrı aşkının bütün derinliklerini bilmek gerekir.

Ahmed Yesevî; tasavvufî sâhada da, tarîkat âdâbına uygun şekilde yürümeyi, hakikat mertebesine ulaşabilmek için ibâdet ve riyâzeti tavsiye eder. Ancak Hak yolunun meşakkatli olduğunu, bu yola girenlerin, her şeyden önce, nefsi öldürmeleri gerektiğini ve her türlü azap ve işkencelere tahammül etmeyi telkîn eder. "Hakîkî âşıklar, yalnız Hakk'a tâlib olan ve bu yolda cânından geçenlerdir" der.

Ahmed Yesevî, tasavvufî fikirleri ve onların inceliklerini ortaya koymak için değil; derin bir tefekkür sistemini halkın seviyesine uygun hâle getirerek, şerîatle ilgili konuları birinci plâna alıp, halk kütlelerini ahlâk yolunda temiz olmağa dâvet etmek ve birer nasihat şekli altında verdiği mısırâlarla, onlara edebî saadet yolunu göstermek için çalışmıştır.

Eyâ dostlar nâdan birle ülfet bolma
Ey dostlar! Câhil kimselerle aslâ dostluk peydâ etmeyiniz.

Ahmed Yesevî, hitâb ettiği topluluğun kültür düzeyine göre basit menkıbeleri, dînî ve ahlâkî öğütleri, Allâh'ın büyüklüğünü ve gücünü dile getirmiştir.

Mâsiyetnin jengârını bağlap gönül
Hak'nın yâdi ol jengârı açar derler

Bir gönül, çeşitli günahlar yüzünden paslanmış bir hâl alırsa, onun bu pislüğünü, bu kir ve pasını ancak Tanrı'nın adı silebilir. Böyle bir insanın yapacağı tek iş dâimâ Allâh'ı anmak ve O'nun adını dilinden düşürmemek, yâni Allâh'ı hiçbir vakit unutmamaktır.

Himmet kor'un can biliğa muhkem çalmay
Mâsivânı mahabbetin özdin salmay
Göz yaşını nisâr iylap zârın ıtmay
Esrar yolun merdanlardın bilse bolmas

Bir insan; himmet kuşağını beline güzelce sarmaz, dünyâ sevgi ve bağlılığını kalbinden çıkarıp atmaz, Tanrı yolunda göz yaşları dökerek ağlamazsa, o adama Tanrı sırlarının yolunu en büyük şeyhler, mürşidler bile açsa yine yürüyüp gâyeye eremez. Sırr-ı İlâhîye giden yolda acemî acemî bakınır, yollarda kalır. Yâni, "Akıllı ve uyanık isen dünyâyâ hiç bir zaman gönül bağlama. Allah için gözyaşı dökmeyen Allah yolunun ince sırlarına kavuşamaz."

İnsanların ve milletlerin, kendi şahsiyet ve varlıklarını muhâfaza ederek birbirlerini sevmeleri güzel bir şeydir. İnsan ekmek ve hürriyet kadar, sevgiye de muhtaçtır. Cenâb-ı Hak, insanları "eşref-i mahlûkât" olarak yaratmıştır. İnsanları bir araya getiren, birleştiren ve kaynaştıran sevgidir. Ahmed Yesevî, şu hikmetinde;

Sünnet irmiş kâfir bolsa birme âzâr
Köngli katıĝ dil-âzârdın Hudâ bîzâr
Allah hakkı andaĝ kulĝa Siccîn tayyâr
Dânâlardan iřtip bu söz aydın muna

Bilginlerden duyduğuma göre; kâfir de olsa incitmeyeceksin. Bu bir sünnet imiş. Katı yürekli olup, gönül yakanlardan ise Allah râzî değildir. Allah bilir insanlara kötülük yapıp, gönüllerini kıranların yeri cehennemdir, diyerek insanlara olan sevgisini belirtirken, Mevlânâ: “Yine de gel... Yine de gel. Ne olursan ol, yine de gel...” ifâdesiyle, geniş hoşgörüsünü, insan soyuna duyduğu sevgi ve merhameti en güzel şekilde dile getiriyor ve yalnız müslümanları değil, diğer dinlere mensup olanları, hattâ dinsizleri de kendisine meclûb eder. Yûnus Emre ise “Yaratılanı hoş gör, Yaratandan ötürü” mısraında; Allâh’ın eseri olan insanı sevmekte, onun kusurlarını, sırf Hak Teâlâ için hoş karşılamakta olduğu, duygu ve düşüncesini ortaya koymaktadır. Açın bakın, bu üç büyük Türk evliyâsının eserlerini, hepsinde Yûnus’un: “Sevelim sevilelim, dünyâ kimseye kalmaz” sözlerinin çeşitli ifâdelerini bulursunuz.

Ahmed Yesevî, hikmetlerini müşterek Orta Asya Türkçesiyle söylemiştir. Bu dil Özbek, Kazak ve Karahanlı Türkçesi karışımıdır. Fuad Köprülü’nün (Ahmed Yesevî mad. İ.A., c.1, s. 214) belirttiği gibi; “hikmetlerinin fikrî yönünü İslâmiyet ve Tasavvuf, şekil yönünü de millî unsurlar teşkîl eder. Hikmetlerde genellikle dörtlük esâsına yer vermesi, hece veznini kullanması, yarım kaafiye türünü tercîh etmesi millî unsurları teşkîl etmektedir. Bununla berâber bâzı hikmetlerinde gazel tarzına da yer verip arûz veznini kullanmıştır.”

İşking kıldı şeydâ mini cümle âlem bildi mini
Kayĝum sinsin tüni küni minge sin ok kirek sin
Ta’âla’llâh zihî ma’nî sin yarattıĝ cism ü cânı
Kullık kılsam tüni küni minge sin ok kirek sin

(Aşkın kıldı şeydâ beni, cümle âlem bildi beni,
Kaygımı sensin dünü günü, bana sen gereksin sen.
Ta'âla'llâh zihî ma'nî, sen yarattın cism ü cânı,
Kulluk kılsam dünü günü, bana sen gereksin sen.)

Bütün bu çeşit şiirlerinde Ahmed Yesevî'nin şeklen Dîvânü Lûgati't-Türk geleneğinden, rûhen İslâmîleşerek Yûnus Emre'ye doğru gittiği açıkça görülmektedir. İşte Yûnus, iki asır sonra Anadolu Türkçesiyle, aynı duyguları şöyle dile getirir:

Aşkın aldı benden beni, bana seni gerek seni,
Ben yanarım tüni günü, bana seni gerek seni.

Ahmed Yesevî'nin manzum kıt'alar hâlinde söylediği "Hikmet"lerine karşılık Yûnus "İlâhî"ler söylemiştir. Saz şâirleri ise "koşma"lar terennüm etmişlerdir. Yûnus'un ilâhîleri tekkelerde besteli olarak da okunmuştur ve hâlen halk arasında okunmaktadır. Ahmed Yesevî'nin canlı ve harâretli bir üslûbu vardır. Şiirlerinin pek çoğunda bir zikir ritmi bulmak mümkündür. Hikmetlerin zikir esnâsında ve belli bir makamla söylendiği düşünülürse böyle hareketli bir ritmin varlığı tabîdir. İşte Ahmed Yesevî bu ritmi ve hareketi 4-4-4'lük duraklarla çok iyi yakalamış görünüyor. Şu dördlüklerde bu ritim çok açık bir şekilde fark edilmektedir.

Tevbe kılan - âşıklara - nûrı irür
Tüni küni - sâyim bolsa - köngli yarur
Kaçan ölüp - gürge girse - gûrı kingür
Ugan izim - rahim rahman - rahmeti bar.

(Tevbe kılan âşıklara nûru erer
Gece gündüz oruçlu olsa, gönlü parlar;
Öldüğünde kabre girse, kabri genişler;
Kadir Rabbim, rahîm, rahmân, rahmeti var.)

Hikmet tarzının kurucusu olan Ahmed Yesevî edebî şahsiyetinden ziyâde fikrî şahsiyetiyle, târîhî hayâtından ziyâde menkıbevî hayâtıyla Orta Asya Türk dünyasının en büyük sîmâsıdır. Onun kadar geniş bir sâhada asırlarca tesîri devâm eden başka bir şahsiyet gösterilemez.

Nitekim Orta Asya târihçilerinin de ısrarla tasdîk ettikleri gibi, tarikat sâhibi bir şâir ve filozof olan Ahmed Yesevî, kendi sâlikleri, halefleri ve şâkirtleri tarafından uzun yıllar boyunca tebcîl edilmiş, yüksek ilmi seviyesinde tutulmuştur. O kadar ki Orta Asya mutasavvif şâirlerinden birine âit yazma bir eserde, Şemseddin'e atfedilen bir gazelde, şâir Ahmed Yesevî'nin kutsî şahsiyeti:

“Şerîatın nizâmı
Tarîkatın imâmı
Hakîkatın tamâmı”

gibi üç hikmetle ifâde edilmiş, halka ve edebiyâta bu vasıflarıyla tanıtılmıştır.

Görüldüğü gibi, Ahmed Yesevî'nin şöret ve ehemmiyeti, yalnız tasavvufî şiirlerinden değil, İslâmîlığın Türkler arasında yayılmağa başladığı bir devirde, ilk olarak bir tasavvufî meslek vücûda getirmesinden Türkler arasında Yeseviyye Tarikatini kurmuş olmasından ve bilhassâ şeyhi Yûsuf Hemedânî'den aldığı derin feyzi; henüz felsefî incelikleri kavrayamayan, sâde ve basit bir muhitte, halkın anlayacağı bir dil ve tanıdığı bir edebî şekil altında yaymağa muvaffak olmasındandır.

Ahmed Yesevî'nin yaygın nüfûz ve şöretinden faydalanmasını bilen Emir Timur ona, harâbeleri bugüne kadar kalan muazzam bir türbe yaptırmayı ihmâl etmemiş, halk arasındaki Yesevî mahaşbetine ortak çıkmıştır. Yesi'deki bu türbe Türkistan halkı için mukaddes bir ziyâretgâhtır. Onbinlerce Türkistanlı yılın belli bir ayında türbeyi ziyâret ederek bir hafta müdetle onun etrâfında ibâdetde bulunur, hikmetlerini belli makamlarla söyleyerek zikrederler. Türbenin civârına gömülmek Türkistan Türkleri için büyük bir bahtiyarlık olduğundan sağlıklarında oradan toprak alırlardı. Ahmed Yesevî'nin türbesi hâlâ ziyâretgâh olarak kullanılmakta ve

Türkistan Türklerinin mânevî bağlarından birini teşkil etmektedir.

Ahmed Yesevî, Yûnus Emre'ye uzanan fikirleriyle Anadolu'ya nihâyet Osmanlı'nın dünyâsına bereket saçmıştır. Yesevîlik, Türklerin, Orta Asya'da yayılışları sırasında vücûda gelen ilk tarikat olmuştur.

Ahmed Yesevî, büyük bir mutasavvıf ve şâir olmanın yanında Türk insanının yayıldığı coğrafyalarda efsânevî kişiliği ile bir sembol hâline gelmiştir.

Târimizden anlaşılıyor ki, Türklerin dünyâda özgür yaşamaları; maddî kuvveti temsil eden kahramanlarla, mânevî kuvvete sâhip evliyâların sâyesinde olmaktadır. Tabîî olarak, bu iki kuvvet arasında tüm çalışanların da rolü vardır. Fakat bunların faaliyetleri, maddî ve mânevî kuvvete tâbîdir.

Kahramanlar ülkeler fethetmiş ve devlet kurmuşlar, çalışanlar ise, şehirleri kurup medeniyetin ve sosyal yaşantının gelişmesini sağlamışlar. Evliyâ ve ulemâ ise onlara ruh ve mânâ vermişlerdir. Târihteki Türk devletleri bu üç sosyal tabaka arasında işbirliği ve denge bulunduğu zaman yükselmiş, bunlardan biri bozulduğu zaman sarsılmış, dağılmış ve çökmüştür.

Eskiden Orta Asya'da kurulmuş Türk devletleri, Selçuklu ve Osmanlı devletleri, bütün kahramanları, gaazîleri ve çalışanlarıyla çoktan târihe karıştıkları halde, Ahmed Yesevî, Mevlânâ, Mûnus Emre, Hacı Bektâş Velî ve Akşemseddin gibi Türklerin mâneviyât sultanları, insanlar üzerindeki tesirlerini hâlâ devâm ettiriyorlar.

Kazakistan Kültür Danışmanı Mirzâ Yoldaşbekof, 25 Ekim 1990'da alacakları bağımsızlık kararından önce, Sevinç Çokum'la görüşmesi sırasında: "Biz kültürümüzü, dilimizi kaybetmek tehlikesiyle karşılaştık. Bu yüzden atalarımızı, babalarımızı (velîleri) unuttuk. Onlara sâhip çıkamadık." derken; -Velîlerin millet üzerindeki tesirini- bizzat yaşayarak gördüklerini büyük bir üzüntüyle anlatmış ve kendilerine yeniden güç verecek Arslan Babaları, Ahmed Yesevîleri -sâdece, silinmemiş, yok edilememiş gönül bağlarıyla- aramaya başladıklarını ifade etmiştir.

Konuşmamı, Yavuz Bülent Bâkiler'in (Aylık fikir ve sanat dergisi Hisar'ın 1976, 146. sayısı. s. 9'da) Türkistan başlıklı şiirinin bir dördlüğüyle bitiriyorum.

Geldi kuruldu gönlüme, Ahmed Yesevî pîrimiz,
Osman Batur'a kadar anlattı birer birer
Ben de bütün Horasan Erleri'yle berâber
Yeni baştan Türkistan'a inandım.

Sevgi ve saygılarımla.

KAYNAKLAR

- Büyük Türk Klâsikleri, Ötüken -Söğüt Yay., Cilt. 1, İstanbul-1985.
- ERASLAN, Prof. Dr. Kemâl, Ahmed-i Yesevî, Dîvân-ı Hikmet'ten Seçmeler, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara-1983.
- SOYKUT, İ. Hilmi, Unutulmaz Mısrâlar, Sönmez Neş., İstanbul-1968.
- ÇOKUM, Sevinç, Ahmed Yesevî'nin Diyârından, 1 Kasım 1990 Türkiye Gazetesi.
- KÖPRÜLÜ, Ord. Prof. Dr. Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyânet Yay., Ankara-1966.
- BANARLI, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, Türk Edebiyatı Tarihi.
- CAFEROĞLU, Ahmet, Türk Dünyası El Kitabı, Karahanlılar Devri Türk Edebiyatı, s. 409.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Yunus Emre Divanı, 1001 Temel Eser.

